

מתן על הפרק

מפגש מחודש עם התנ"ך

מלכים א' פרקים ז' - ח'

בפרק ז' אנו לומדים על השלמת בניין המקדש ובניין בית המלך, שנבנה בסמיכות גאוגרפית וכרונולוגית לבית ה', ועל יצירת כלי המקדש בידי חירם ובידי שלמה. בפרק ח' מתוארת חנוכת המקדש שבמרכזה תפילת שלמה. לאורך הפרקים עולה מורכבות ביחס לנכרים בבית המקדש. הצד האוניברסלי עולה הן בסיוע בחומרים ובידע בבנייתו והן בעבודת אלהים במקדש בהתאם לחזון הנביאים: 'כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים' (ישעיהו נו, ז). אולם מודגש שצד זה מתאפשר רק מתוך שמירה על הייחוד הישראלי בקודש פנימה.

"וַיִּקְרָאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים" < בקיאות

פרק ז'

1 תיאורו של בית המלך (א-יב) ניצב בתווך - בין תיאור בניין בית המקדש לתיאור כלי המקדש. הקשר ההדוק בין הבתים עולה גם בהמשך (לקמן ט, י ובסגנון אחר בדה"ב א, יח). נסו לאתר את קווי הדמיון במבנה הבתים. חשבו - מה המשמעות הרעיונית של הקשר בין הבתים? מה הסכנה הכרוכה בכך? ראו את דברי הנביא יחזקאל (מג, ח).

2 חלקו השני של הפרק (יג-נא) מוקדש לתיאור כלי המקדש. נתמקד במספר היבטים בעיקר בהשוואה לכלי המשכן:

א) האישים השותפים בבניה - השוו את תיאורו של חירם (יג-יד) לתיאורו של בצלאל אמן המשכן (שמות לא, א-ג). במה נופל חירם מבצלאל? כיצד מתבטא הדבר בתחומי הפעילות שלהם? התייחסו גם למוצאו העמום של חירם בהשוואה לבצלאל.

ב) עמודי המקדש - בפסוקים טו-כב מתוארים עמודי המקדש. מדוע כונו העמודים בשמות? **רד"ק**: יכין - מה שקרא שם לעמודים לסימן טוב לפי שהיו בכניסת הבית קרא להם שמות לסימן טוב. לאחד יכין לשון הכנה שיכון הבית לעולם כמו שאמר "כירח יכון עולם". ובעז לשון עוז והיא מלה מורכבת בו עז כלומר שיתן האל בו עוז וקיום כמו שנאמר "ה' עוז לעמו".

ג) הים - כג-כו: הים היה מכל מים גדול מנחושת, ונועד 'לרחצה לכהנים בו' (דה"ב ב, דו). מדוע היה צורך לחדש במקדש את הים, שלא היה במשכן? (כז-לט: המכונות היו כנים ניידים עליהם הונחו הכיורות).

ד) מנורות וכיורות - מח-נ: מי עשה את כלי הזהב הפנימיים? מדוע הגדיל שלמה את מספר המנורות והכיורות, והותיר שולחן ומזבח אחד?

פרק ח'

3 "אז יקהל שלמה את-זקני ישראל את-כל-ראשי המטות נשיאי האבות לבני ישראל אל-המלך שלמה וירושלם להעלות את-ארון ברית-ה' מעיר דוד היא ציון" (א) בניית המקדש מסתיימת בהעלאת הארון: למי קורא שלמה לחנוכת המקדש (א) ומי מגיע בפועל (ב-ג)? התוכלו להסביר שינוי זה?

4 "ויבאו הכהנים את-ארון ברית-ה' אל-מקומו אל-דביר הבית אל-קדש הקדשים אל-תחת כנפי הכרובים... ויזרכו הבדים וינאו ראשי הבדים מן-הקדש על-פני הדביר ולא ינאו החוצה ויהיו שם עד היום הזה" מה משמעות הארכת בדי הארון בשעת הכנסתו לדביר? הזכרו בתפקיד הבדים בתורה (שמות כה, יג-יד).

5 תפילת שלמה:

בפתיחת התפילה מעלה שלמה קושיה חמורה הנוגעת לעצם בניית המקדש "כי האמנם ישב אלהים על-הארץ הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי-הבית הזה אשר בניתי" (כז). בהמשך דבריו (כח-כט) מתרץ שלמה את הקושיה. נסו להבין כיצד הוא מתרץ קושיה זו.

עיינו גם בדברי הרד"ק: "כי האמנם: ... כלומר: באמת היא שישב אלהים עם האדם בארץ, זה לא יתכן להאמין, כי אתה תתברך ותתעלה על הכל אין לך מקום שיכילך כי אתה מקום העולם ואין העולם מקומך. אם כן מה שבנית הבית לך אינו אלא על דרך משל שיהיה רצונך וכבודך נמצא בבית הזה לשמוע אל התפלה אשר יתפללו במקום הזה, ואע"פ שבכל המקומות הוא רצונו אל הצועק אליו בלב שלם לשמוע אל תפלתו בקש שלמה מהאל ... (ש)תשמע תפלת כל המתפלל בבית הזה בקרוב יותר משיתפלל במקום אחר".

6 שלמה מפרט מצבים שונים של תפילה, שכולם יענה ה' למתפלל דרך המקדש. (1: לא-לב. 2: לג-לד. 3: לה-לו. 4: לז-מ. 5: מא-מג. 6: מד-מה. 7: מו-נג). כל פסקה מורכבת משלושה חלקים: תיאור המקרה, התפילה, והיענות ה' לתפילה. נסו לעמוד על סדרן של הפסקאות ועל המשמעות של סדר זה.

"ויבינו במקרא" < הרחבה

תפילת שלמה משמשת בסיס להלכה בתוספתא (ברכות ג,יד) המפרטת מצבים שונים של תפילה לפי מרחק גאוגרפי:

"סומה ומי שאינו יכול לכוין את הרוחות מכוונין את לבם כנגד אביהם שבשמים ומתפללין שני' ויתפללו אל ה' וגו'.

העומדים בחוצה לארץ מכוונין את לבם כנגד ארץ ישראל שני' ויתפללו דרך ארצם.

העומדים בארץ ישראל מכוונין את לבם כנגד ירושלים ומתפללין שני' ויתפללו אל העיר הזאת.

העומדים בירושלם מכוונין את לבם כנגד בית המקדש שני' והתפללו אל הבית הזה.

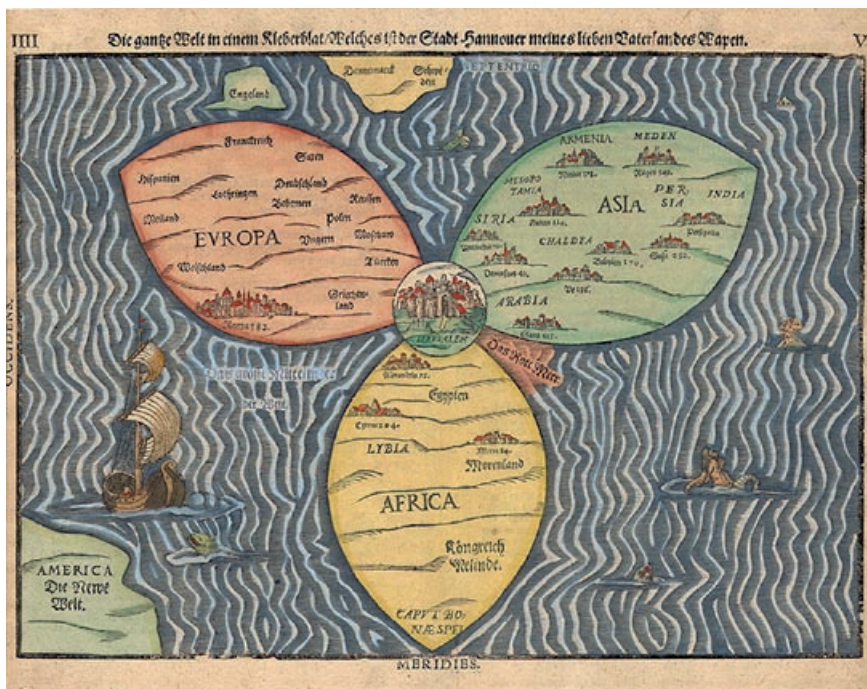
העומדים במקדש מכוונין את לבם כנגד בית קדשי הקדשים ומתפללין שני' ויתפללו אל המקום הזה.

נמצאו עומדין בצפון פניהם לדרום בדרום פניהם לצפון במזרח פניהם למערב במערב פניהם למזרח נמצאו כל ישראל מתפללין למקום אחד".

ההבדל העיקרי בין התוספתא ובין תפילת שלמה עליה התבססה הוא שסדר המקרים הפוך. מסתבר שההבדל נובע מהאופי השונה של התפילות. שלמה מתייחס בתפילתו לתפילה ספונטנית במצבי מצוקה חריגים, ולכן על האדם לבוא אל המקדש ולהתפלל שם לישועת ה'. רק במצבי דחק קיצוניים כמלחמה וגלות ניתן להתפלל מרחוק, דרך הארץ והמקדש. אולם התוספתא עוסקת בתפילת הקבע שתיקנו חכמים לאחר החורבן, שאופיה שונה לחלוטין. לכן אין דרישה מהאדם לבוא ולהתפלל במקום המקדש, ההפך הוא הנכון: מעצם הגדרתה כתפילת קבע יומיומית ושגרתית היא מתבצעת ממקומו של האדם, באשר הוא שם. מעתה תפילת שלמה נדרשת מחדש במסגרת יצירתה של תפילת הקבע. הפניה למקדש משמשת לתכלית שונה: נקודת ייחוס של כל ישראל, המאחדת אותם שלוש פעמים ביום ויוצרת מעין קהילה 'וירטואלית' שלא על בסיס גאוגרפי, שתפילותיה הציבוריות הקבועות הן התחליף הרוחני לעבודת המקדש ונועדו לשמר את אחדותו של העם גם במצבי גלות ופיזור. כך כל ישראל מתפללים למקום אחד, בזמן קבוע ובנוסף קבוע: 'נמצאו כל ישראל פונים למקום אחד'. המקדש הופך מוקד כיסופים לעם כולו. כוונת הלב אליו. הוא המוקד הרוחני המאחד את ישראל סביבו באמצעות תפילת הקבע.

'בחורבנו מניין? אמר רבי אבון כְּמַגְדֵּל דְּוִיד צְנַאֲרֵךְ בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת' (שה"ש ד,ד) - תל שכל הפיות מתפללין עליו (ירושלמי ברכות ד,ד)

מפת העולם בצורת פרח, מפה שיצר הצייר היינריך בונטינג ב-1594, בה ירושלים מוצגת כמרכז העולם מוקפת באירופה, אסיה ואפריקה

